

V. Judejci.

Aktualizované 02/2022

Podľa Hebrejskej Biblie, bol Júda synom Jákoba a Lei /Gn 29:35/, tak isto ako aj Rúben, Simeon a Lévi. Taktiež Jozef bol synom Jákoba, ale jeho matkou bola Ráchel. Kapitola 37. knihy Genezis, opisuje príbeh Jozefa a jeho bratov, až po Jozefov predaj do Egypta. Tento príbeh pokračuje až v kapitole 39., Jozefovými príhodami v Egypte. Kapitola 38. „O Júdovi a Támar“, je akýmsi „nelogickým“ prerušením textu, vsuvkou. V nej sa dozvedáme, že Júda, po tom čo predali Jozefa, odišiel od svojich bratov /Gn 38:1/ a zdržiaval sa výhradne v **južnom Kanaáne** – v Aduláme.¹ Tam sa oženil s **Kanaánkou** Suou, s ktorou mal synov Hera, Onana a Sela. Prví dvaja sa postupne oženili s Támar. Po smrti Suy a ich dvoch synov, sa práve Júda po čase oženil s Támar. Mal s ňou synov, ktorí sa volali Peres a Zára.²

V tomto príbehu je teda rozpor. Pokiaľ bol Júda tak dlho v južnom Kanaáne, tak nemohol byť s bratmi v Egypte. Nikde v 38. kapitole knihy Genezis, nie je ani zmienka o tom, že by sa vrátil k otcovi a ku svojim bratom.³

¹ Adulám sa stal neskôr známy tým, že v tamjšej jaskyni sa údajne ukrýval Dávid (z kmeňa Júda), s pomerne veľkou skupinou psancov (Finkelstein ich neváha označovať ako Apiru), pred kráľom Saulom /2.Sam 22; Finkelstein 2010b str.33n/.

² S podobnými menami sa stretávame i vo výpise rodu Ezau (Zára) a v zozname chórejských kniežat zo Seiru (Onam) /Gn 36:17, 23/. Samotné meno Sela, je len iným názvom (neskoršej nabatejskej) Petry na Seire. Jedná sa teda o mená ľudí z kmeňov, ktoré egyptské pramene označujú ako Šasu.

³ Nie je vylúčené, že tento príbeh má etiologický charakter a vysvetľuje splynutie kmeňa Júda (haploskupina J2), s jedným, alebo niekoľkými kmeňmi Šasu (prevažne Hg J1; to svedčí o ich pôvode z Arabského poloostrova, vrátane južného Zajordánska). Len tak sa dajú vysvetliť pomerne vysoké frekvencie haploskupiny J1, jak v aškenázskych, tak aj v sefardských populáciách. Patrili k nim aj Midjanci (Hg R1b; R1a; J1) z oblasti Akabského zálivu, ale predovšetkým to boli nomádske kmene z oblasti Edómu, východného Sinaja (Araba) a južného Júdska - Negev (Hg J1). V každom prípade je veľmi pravdepodobné, že to boli aj tí, ktorých egyptské pramene označovali ako Šasu Seir (Hospodin – Jahve vyšiel zo Seiru v edómskej zemi /Sd 5:4/) a Šasu Yhw (Jhvh témanský z Edómu, na nápise z Kuntillet Adžrúd /Dušek 2013 str.184/). Mimochodom, jeden z Izmaelových synov sa nazýval Téma /Gn 25:15/. Ale zároveň bol Téman aj jedným zo synov Ezaua (Izákov brat), tak ako aj Kenaz (Kenezejci) a Amálek. Hebrejská Biblia jednoznačne tvrdí, že Ezau bol jedným z predkov Edómcov /Gn 36:43/. A časť jeho potomkov (spolu s Izmaelitmi a Churitmi na Seire), patrili k predkom arabského národa. To, že kmeň Júda žil spolu s kmeňmi Šasu, dokladá i táto pasáž z knihy Sudcov: ...*"Synovia tiež Cinejského (Kénijci), svokra Mojžišovho, odobrali sa z mesta Palmového so synmi Júda na púšť Júdovu, ktorá je ku strane južnej mestu Arad; a odchodiac, bývali s ľudom tým"*... /Sd 1:16; por. aj Jozue 14:6n, 15:13n; Sd 1:13, 3:9; kde sa píše o Kenezejcovi Kálefovi, synovi Jefonovom a Otonielovi, synovi Kenezovom (príbuzný Kálefa), ktorí žili uprostred kmeň Júda/. Kenezejci boli príbuzní Kénijcov (Cinejskí z Kralickej Biblie /Gn 15:19/); teda Midjancov, ktorí tiež patrili ku kmeňom Šasu.

V Debórinej piesni /Sd 5/ sa vôbec nespomínajú Júda a Lévi.⁴ Pritom sa jedná o jednu z najstarších častí Hebrejskej Biblie. Neprítomnosť Léviho v Debórinom výpočte kmeňov, je zdanlivo pochopiteľná. Bol predsa v Egypte a zúčastnil sa Exodu. Ovšem iné kmene z "Jozefovho domu" tam vymenované sú. A Júda? Prečo nie je menovaný medzi izraelskými kmeňmi a pritom zrejme bol v Kanaáne?

Ako píšem na inom mieste, Hebrejská Biblia má dve rozdielne datovania Exodu. Prvým sa budem zaoberať pri "Mojžišovom Exode" /Ex 12:40; 430 rokov pobytu Hebrejcov v Egypte/. Druhé datovanie uvádza Prvá kniha Kráľovská: ...*"stalo sa roku 480 po vyjdení synov izraelských zo zeme Egyptskej...štvrtého roku kraľovania nad Izraelom (Šalamún) začal stavať dom Hospodinov"*... /1 Kr 6:1/. Keďže Šalamúnova vláda sa datuje približne do rokov 966 – 926/5 BC, tak tento Exodus je datovaný zhruba do roku 1442 BC,⁵ tj. do 37. roku vlády Thutmóse III.⁶ Tento panovník je známy svojimi ťaženiami v Levante. Na počiatku svojej samostatnej vlády, zamieril do Gazy s tým, že bolo potrebné vyriešiť roztržky v okolí Šarúhenu.⁷ Šarúhen bol poslednou baštou Hyksósov, už v južnom Kanaáne. Je teda zrejme, že zvyšky Hyksósov ešte stále preživali v južnej Palestíne. V Análoch Thutmóse III. sa jednoznačne píše o tom, že jeho vojenská výprava bola zameraná na potomkov Hyksósov, ktorí sa znovu začali búriť proti faraónovi a ohrozovali egyptskú hranicu.⁸ Definitívnu porážku Hyksósov v dobe Ahmóse I., je možné klásť približne do roku 1570 BC.⁹ Jedná sa teda o viac než 100 ročný rozdiel, medzi vyhnaním Hyksósov a ťaženiami Thutmóse III. Je zaujímavé, že i Jozef Flávius písal, že Hyksóvia boli vyhnaní za vlády Tethmósisa.¹⁰ Ten považoval Hyksósov, ktorých nazýva Pastieri, jednoznačne za svojich predkov (židovského národa), ktorí sa usadili v Júdsku a založili mesto Jeruzalem.¹¹ O tom, že Jebúzejci a synovia Júda žili spolu v Jeruzaleme už dávno pred kráľom Dávidom, píše aj kniha Jozue /15:63/. To isté uvádza

⁴ Nespomína sa ani kmeň Simeon, ktorý žil uprostred Júdu.

⁵ Niekedy sa uvádza rok 1446 BC. Rozhodne sa však jedná iba o približný údaj /por. pozn.6/. Ovšem dnes sa existencia Šalamúna, ako historickej postavy, spochybňuje /napr. Finkelstein, Silberman: David a Šalamoun 2010; Čapek 2018 str.38n/.

⁶ Niektorí autori /Finkelstein, Silberman 2010 str.43n/, obe tieto datovania sčítavajú (1442+430). Z toho potom vyplýva, že príchod Jozefa a jeho bratov do Egypta, by sa mal uskutočniť pred rokom 1870 BC. Abraháмова doba by sa tým pádom posunula až niekam do 21. stor. BC, čo je však veľmi nepravdepodobné. Treba si uvedomiť fakt, že obe datovania sa uvádzajú v dvoch, na sebe v podstate nezávislých prameňoch, a teda spolu nesúvisia.

Datovanie v 1. knihe Kráľovskej, nepochybne súvisí s **jahvistickou** tradíciou a s Jeruzalemom; predovšetkým sa týka kmeňa Júda (a Simeon). Súvisí s poshyksóskymi udalosťami v južnom Kanaáne.

Datovanie v knihe Exodus, je naopak spojené s **elohistickou** tradíciou, v severnom kráľovstve Izrael a týka sa "Mojžišovho Exodu". Teda odchodu Terachitov, Lévičcov a "primiešaného ľudu".

Všeobecne, časové údaje a datovania uvedené v Hebrejskej Biblii, musíme brať so značnou rezervou. Nemám na mysli len vek, ktorého sa údajne mali dožiť patriarchovia, ale aj údaje z historických období. Napríklad, uvádzaná doba vlády kráľov Dávida a aj Šalamúna, zhodne 40 rokov /1.Kráľ 2:11; 11:42/, je určite iba symbolický údaj (por. 40 dní potopy; Mojžiš: 40 rokov v Egypte, 40 rokov u Midjancov, 40 rokov Exodu...). V prípade časových úsekov "430 rokov", resp. "480 rokov", by som bol menej opatrný, ale stále by som ich považoval iba za orientačné údaje.

⁷ Shaw 2003 str.261

⁸ Jepsen 1987 str.85

⁹ Pientka: Datovanie Mojžišovho Exodu.

¹⁰ Flávius: 1.94; v inom znení: Thummósis /Flávius 1.88/; por. aj Dever 2010 str. 25.

¹¹ Flávius 1.90; Práve ťaženie Thutmóse III. proti Šarúhenu, si neskorší autori mohli vyložiť ako vyhnanie Hyksósov (resp. Pastierov u Flávia).

i Tacitus: ...*“Niektorí tvrdia, že za vlády Izidy prebytočné obyvateľstvo Egypta sa vysťahovalo do susedných krajov pod vodcovstvom Hierosolyma a Júdu...iní spomínajú slávne začiatky Židov: Solymovia, národ ospevovaný v Homérových básniach,¹² založenému mestu dal svoje meno – Hierosolyma, Jeruzalem“...¹³* Zaujímavé je, že v tejto časti spomína práve Júdu a nie Mojžiša. Vysvetlenie je jednoznačné: Júda bol účastníkom vyhnaní Hyksósov z Egypta a teda sám bol Hyksós, ako to vyplýva i z Flávia. Po porážke a vyhnaní Hyksósov¹⁴ sa kmeň Júda usadzoval v južnej Palestíne, už v priebehu 16. stor. BC. Je príznačné, že Tacitus spolu s Júdom uvádza i Hierosolyma, čo súvisí jednak s Jeruzalemom, tak aj so Solymami. To je v úplnej zhode s Fláviom. A z toho tiež vyplýva, že Solymovia boli pravdepodobne totožní s Jebúzejcami, alebo boli ich súčasťou.

Flávius a Tacitus, podobne ako aj Hebrejská Biblia, poukazujú na to, že vlastne existovali dva Exody.

Flávius píše, že tí, ktorí zostali v Egypte,¹⁵ pracovali v lomoch a žili biedne. Usadili sa vo vtedy prázdnom Avarise,¹⁶ ktoré považovali za miesto, vhodné pre vzburu. Vybrali si vládcu z radov kňazov – Osarséfa.¹⁷ Dohovorili sa s Pastiermi vyhnanými z Egypta do Júdska – Jeruzalema.¹⁸

Tacitus ako prvý Exodus uvádza odchod Júdu a Hierosolyma; a ako druhý Exodus, odchod Mojžiša a vyhnancom, postihnutých chytľavou chorobou, zanechávajúcou škvrny na tele.¹⁹ To sa odrazilo i v Hebrejskej Biblii, kde sa píše, že prvý, kto mal dobyť Kanaán, bol Júda a Simeon, pričom prvé mesto ktoré dobyli, bol práve Jeruzalem.²⁰

Kto však boli Hyksósovia – Judejci pôvodne? Na to nám dáva odpoveď znovu Tacitus, píšuc o Židoch: ...*“Podajedni uvádzajú, že sú to asýrski prisťahovalci, národ trpiaci nedostatkom ornej pôdy, ktorí sa zmocnili časti Egypta, neskôr osídlili vlastné mestá, hebrejské územie a kraje bližšie k Sýrii“...²¹* Jediný, kto dobyl časť Egypta, pred udalosťami na konci 19.

¹² Homér: Odysea V.383

¹³ Tacitus: História 5.2

¹⁴ Toto vyhnanie bol skôr odchod Hyksósov po dohode s Egyptanmi /Flávius 1.88; Shaw 2003 str.230/.

¹⁵ Terachiti, Apiru.

¹⁶ V dobe vlády Thutmóse III. sa to mesto nazývalo Peru-Nefer. Okolo roku 1477 BC, tam Thutmóse podľa Bietaka, dal postaviť palác s mýnojskými freskami /Cline 2019 str.37/.

¹⁷ Mojžiš; Flávius 1.238, 250

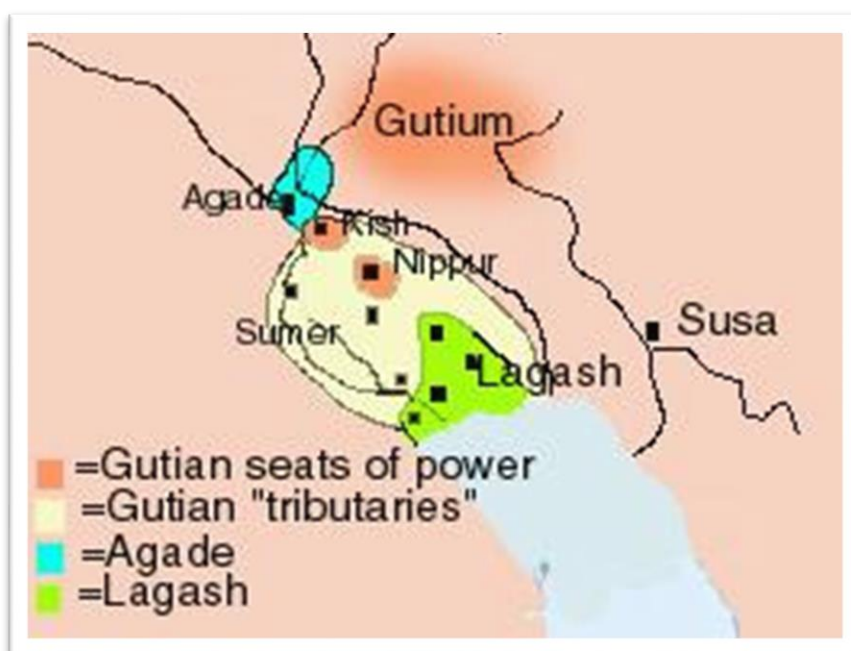
¹⁸ Flávius 1.237, 238, 241.

¹⁹ Tacitus: História 5.3

²⁰ V tom je ale rozpor. Pretože podľa 2. knihy Samuelovej /2.Sam 5:6n/, dobyl Jeruzalem od Jebúzejcov až kráľ Dávid. Je však otázka, či kráľ takého mena vôbec existoval. Na stéle z Danu sa píše o dome Dávidovom. To však mohlo byť len označením kráľovskej dynastie v Júdsku. Titul "dawídum" sa objavuje už v Mari, ako označenie náčelníka kmeňa Ben Jamin /S.S. Friedman: A History of the Middle East 2009 str.35; NBS 2017 str.585/. Aj v ugaritštine "davidu" znamená náčelník. Je možné, že kráľ, ktorého HB pozná pod menom Dávid, sa v skutočnosti nazýval Elchánan /2. Sam 21:19/.

²¹ Tacitus: História 5.2. Tacitus uvádza aj ďalšie verzie o pôvode Židov. 1., Židia pochádzajú z Kréty. Táto verzia má vyslovene etiologický charakter, pretože názov Judeovia je podľa neho odvodený od hory Ída na Kréte. 2., Židia boli etiópsky kmeň, ktorý sa za vlády kráľa Kéfea odsťahoval do Judey. V tejto verzii sa skrýva zrno pravdy, aj keď sa nejedná o predkov židovského národa. Sú to etniká známe z amarnského archívu: Miluha, Melaha a Kašu; z Hebrejskej Biblie sú známe ako Maacháti a Gešúrania. Títo skutočne prišli do Kanaánu z oblasti dnešnej Erytreje. Oba kmene sa podieľali spolu s pôvodnými obyvateľmi krajiny Fenechu: Kanaáncami, s IE potomkami "nositeľmi torkézov", "národmi mora" - Teukrami a amorejským kmeňom Danuna, na etnogenéze Féničianov /Pientka: Vyriešenie achchijavského problému; ďalej VAP, v časti: Dananijci a Féničania/.

dynastie, boli práve Hyksósovia.²² Tým Tacitus potvrdzuje Flávia; a to, že Hyksósovia²³ boli vlastne predkami časti židovského národa, konkrétne kmeňa Júda.²⁴ Ale ako si máme vysvetliť to, že boli asýrskymi presídľencami? Z etník v asýrskej oblasti prichádzajú do úvahy predovšetkým Subarejci, Turukku²⁵ a Gutejci (Qutu). Ja predpokladám, že sa jedná o Gutejcov. Je tu v prvom rade etymologická podobnosť (Qutu – Júda). U mena Júda sa predpokladá jeho predsemitský, alebo nesemitský pôvod.²⁶ Dôležité je, že spolu s Turukku²⁷ prepadávali mestá asýrskych vazalov, ako aj samotnú Asýriu,²⁸ v dobe Šamši-Adada I. a Išme-Dagana. Časť Asýrie sa za rozkvetu klinopisnej kultúry nazývala **Gutium**.²⁹ Je tiež zaujímavé, že jeden z prvých asýrskych kráľov, „ktorí bývali v stanoch“,³⁰ sa nazýval takmer tak, ako jeden z hyksóskych vládcov v Egypte: Chajanu/Chajan.³¹

V centrálnom Kurdistane, v juhovýchodnej Anatólii, v oblasti Sirnak, sa nachádza hora **Judi**.³² V sýrskej a arménskej tradícii behom neskorej antiky, bola stotožnená s horou Djúdi, na ktorej pristala Noemova archa; v zemi Corduene. Zároveň v tejto oblasti existuje jeden kurdský kmeň, ktorý sa nazýva **Judikanlu**. Arabský geograf z 9. stor. nl. Ibn Chordadbeh, identifikoval umiestnenie hory Judi ako Asýriu (Al-Akrad).³³ Všeobecne sa

²² K útokom na Egypt, či už vnútorným, alebo vonkajším, došlo na konci 19. dynastie, v období interregna, po smrti kráľovny Tausret, keď vzbúrenci spolu s najatými Ázijcami ovládli časť Egypta.

²³ *hekau chasut*; teda: vládcovia cudzích zemí.

²⁴ Spolu so Simeonom, A tiež nimi boli aj Milyovia-Solymovia.

²⁵ Turukku sú vlastne vylúčení už tým, že do Egypta prišli ako Terachiti pravdepodobne o niečo neskôr, než samotní Hyksósovia.

²⁶ ESPV 1999 str.165

²⁷ Pientka: Terachiti str.4-5. Turukku a Gutejci boli blízki príbuzní.

²⁸ Pečírka 1979 str.229; Nováková 1998 str.230

²⁹ EA 1974 str.81; Avdijev 1955 str.104 ad'. Predovšetkým sa jednalo o východné oblasti Asýrie, v Zagrose.

³⁰ Pečírková 2000 str.17

³¹ Oppenheim 2001 str.260; Zároveň jeden hyksósky vládca sa nazýval Jakober (Jakobher), čo etymologicky odpovedá biblickému Jákobovi.

³² arab. al-Aúdiyy; aramej. Qardú; kurd. Cúdi (por. s Qutu).

³³ https://en.wikipedia.org/wiki/Mount_Judi

predpokladá, že jedným z etníc, ktoré sa podieľali na etnogenéze Kurdov, boli práve Gutejci.³⁴ Práve názov Judi sa považuje za gutejský geografický relikť, tým skôr, že sa nachádza v oblasti, kde kedysi žili Gutejci³⁵ a dnes tam žijú Kurdovia. Z vyššie uvedeného vyplýva, že názvy Qutu, Cúdi, Judi a Qardu, majú k sebe veľmi blízko; sú to v podstate synonymá.³⁶

Gutejci boli divoké horské kmene. Bol to ľud, ktorý pôvodne obýval centrálny Zagros, predovšetkým v oblasti rieky Dijály, ale žili i na severe úrodného polmesiaca. Pravdepodobne ovládali dôležitú obchodnú cestu do Iránu a Afganistanu, odkiaľ sa do Mezopotámie dovážal cín, lazurit a polodrahokamy.³⁷ Na západe susedili s Akkadom a Asýriou, na juhu s Lullubejcami a Kosseami. Na severe susedili s Turukku v krajine Ur. Gutejci boli jazykovo a etnicky blízki Elamiťanom, Subarejcom,³⁸ Kosseom, Aramom³⁹ a Lullubejcom. Tieto etniká sú niekedy nazývané Protoelamiťania.⁴⁰

Gutejci už pravdepodobne v dobe Sargona Akkadského, teda ešte predtým, než dobyli Akkad a časť Sumeru, obývali aj podstatnú časť severu úrodného polmesiaca: ...*“Od Chizzatu po Abulabi leží zem Akkad. Od Abbulatu k Challabu leží zem Gutejcov”*...⁴¹ Takže zem Gutejcov sa v tej dobe, rozkladala od Akkadu po Aleppo, čo sa čiastočne kryje s územím obývaným Subarejcami.⁴² Je možné, že Judejcov predstavovali jak kmene Gutejcov, tak aj Subarejcov, ako o tom môže svedčiť miestny názov Sabarim, v blízkosti mesta Aj /Jozue 7:5/.

³⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Gutian_people

³⁵ Vid' nižšie; pozn.42

³⁶ Aj grécke mýty môžu poukazovať na to, že k Hyksósom patrili aj Gutejci. Mýtus o Hellénovi a jeho synoch má vyslovene etiologický ráz. Deukalión a Pyrrha boli jedinými ľuďmi, ktorí prežili deukaliónsku potopu /Graves 2004 str.158n/. Táto potopa sa dáva do súvislosti s výbuchom na ostrove Théra /Svoboda 1998 str.77n/. Mali spolu syna Helléna. Ten zase mal synov, ktorí sa nazývali Xúthos, Aiolos a Dór. A Xúthos mal synov Achája a Ióna. Meno Xúthos, sa podľa Gravesa odvodzuje od gréckeho slova "strouthos", teda "vrabec" /Graves 2004 str.161/. Prípadne od "xanthos", teda "žltohnedý". Myslím, že tomu tak nie je. Meno Xúthos až nápadne pripomína názov kmeňa Qutu, teda Gutejcov. Všetky mená potomkov Helléna tu uvedené (až na Aiola), vrátane Qutu, sa vyskytujú ako geografické názvy v Sýropalestíne (hlavne Galilea a Libanon /por. str.6/). Samotný Hellén môže mať súvislosť s Helónom (Elón), synom Zabulónovým /Gn 46:14/. (por. i grécke mesto Helón u Homéra). Pokiaľ Xúthos skutočne súvisí s Qutu, tak potom zo Sýropalestíny do Grécka sa mohol dostať jedine v posthyksóskej dobe, podobne ako aj Kadmos a Danaos, čo v podstate potvrdzuje i Marmor Parium (ich príchod kladie do roku 1518 a 1510 BC /Bartoněk 1983 str.27/). To, že Gutejci - Qutu prišli aj do Grécka, môže potvrdzovať i názov mesta Gytheion, na juhu Peloponézu. Podľa tradície ho založili Apollón a Héraklés, čo by mohlo naznačovať, že jeho zakladateľmi boli ľudia z mesta Týros, alebo všeobecne z libanonskej oblasti <https://en.wikipedia.org/wiki/Gytheio> .

Podľa gréckej tradície, Danaos a Xúthos prišli na Peloponéz **spoločne** /Hérodotos: Dejiny VII.94/. No a Danaos ako vieme, prišiel podľa gréckych mýtov do Grécka z Egypta; a to naznačuje, že patril k Hyksósom. A k nim teda musel patriť i Xúthos. Ďalšie, podporné argumenty pre túto hypotézu, možno nájsť v článku: Gutejci a Jutsko; na www.arpoxis8.webnode.cz .

³⁷ Roaf 1998 str.79; mapa. Neskôr, od 9. stor BC, bola známa ako chorásánska cesta /Mieroop 2010 str.265/.

³⁸ Na severe Mezopotámie.

³⁹ Vid' Pientka: Terachiti str.3-4

⁴⁰ Klíma 1976 str.45n.

⁴¹ Klíma 1976 str.262

⁴² Preto Kurdi môžu byť potomkami Gutejcov a preto i hora Judi a kmeň Judikanlu, sa môže spájať s Gutejcami. Aj preto predpokladám, že Gutejci neprišli do Sýropalestíny priamo zo Zagrosu, ale zo severu úrodného polmesiaca, podobne ako aj ich príbuzní Turukku.

Je fakt, že Qutu sa ako etnikum obývajúce Zagros, objavuje i v neskorších prameňoch,⁴³ na rozdiel od Turukku, ktorí sa napr. v dobe Adad-Nirárho už nespomínajú ako kmeň (ľud), ale len ako zem Turukku. Je pravdepodobné, že časť Gutejcov – Qutu, podobne ako Turukku, niekedy v 19./18. stor. BC, presídlila do Sýropalestíny. V subarejskom a churitsko - indoiránskom prostredí sa zoznámili s bojovými vozmi, kompozitným lukom a srpovitým mečom (chopeš), ktoré prevzali.⁴⁴ Ako Hyksósov nemožno úplne vylúčiť ani Churitov⁴⁵. Aj keď hyksósky kmeňový zväz bol tvorený z rôznych etníc,⁴⁶ tak Hebrejská Biblia ho pomenovala podľa najmocnejšieho z nich – Júda, teda Gutejci.

Zopakujem ešte raz jeden dôležitý fakt, ktorý uvádza Flávius. A to, že Hyksóovia (Pastieri) v Júdsku, boli v styku s tými,⁴⁷ ktorí zostali v Egypte a neskôr sa zúčastnili Exodu.

To, že Gutejci - Qutu boli skutočne v Sýropalestíne prítomní, dokladajú niektoré geografické názvy. Patrí sem napr. lokalita Mastabat al Qutu v Libanone, čo je vrchovina v údolí Bekáa; Qutu aš Šajkh'Ali na severovýchode Galilejského jazera v Sýrii; možno i lokalita Gúta v Sýrii.⁴⁸ A snáď i Ginti-kirmil.⁴⁹ Spomienkou na pobyt Gutejcov na Sinaji môže byť miestny názov Ain el-Qudeirat blízko Kadeš-barney.⁵⁰

Hyksóovia sa pôvodne považovali za Churitov. Ovšem porovnanie osobných mien nepreukázalo churitský pôvod. Používanie vojnových vozov v tejto dobe, bola skôr záležitosť Amorejcov a IE marijannu, než Churitov. Nakoniec sa dospelo k záveru, že Hyksóovia boli Amorejci, teda západosemitské etnikum.⁵¹ To sa z časti zhoduje aj s mojimi názormi, keď ku Hyksósom priradujem i Dananijcov amorejského (réfajského) pôvodu, prípadne aj iné

⁴³ Hlavne v asýrskych. Pramene z neskoršieho obdobia dokonca zamieňajú Gutejcov s Médmi. To zrejme súvisí s indoeurópskou zložkou u Kurdov.

⁴⁴ Jepsen 1987 str.81. Okrem toho, z tohto prostredia prevzali i plátové brnenie a mechanizovaný tkáčsky stav.

⁴⁵ Práve v období nástupu Hyksósov, bol napadnutý churitsko - amorejský štát v severnej Sýrii, Jamchad, s centrom v Aleppe, Chattušilom I. (1650-1620 BC), pričom došlo k jeho mocenskému oslabeniu. Churitskí spojenci sa Jamchadu snažili pomáhať. Potom sa Chetiti stiahli. Širšie územie tohto štátu, sa vtedy na krátky čas zmenilo v skupinu vazalských štátov Churitov /Stehlík 2003 str.29/. Nástupca Chattušila I., Muršiliš I. (1620 - 1590 BC), pokračoval v dedových šlapajách. Keď upevnil svoje postavenie, ovládol Aleppo a s ním k chetitskej ríši pripojil aj Jamchad /ESPV 1999 str.158, 249/. Nie je vylúčené, že niektorí obyvatelia Jamchadu v tejto dobe utiekli na juh, do Kanaánu, ktorý vtedy ovládali Hyksóovia. Nástupníckou krajinou po Jamchade sa v podstate stalo Mitanni, keď sa znovu zjednotili churitské štátiky, pravdepodobne najskôr v oblasti horného Cháburu /Nováková 1998 str.101/.

⁴⁶ Predovšetkým to boli Gutejci (Qutu, gr. Xúthos) a Solymovia (Achájci; podľa gréckej mytológie bol Acháj synom Xútha. Zároveň ním bol i Ión, ktorého v Sýropalestíne poznáme pravdepodobne ako Javana). K ďalším etnikám, ktoré patrili do hyksóskeho kmeňového zväzu, boli Amorejci (predovšetkým Danuna, Dan, gr. Danaos). Do úvahy pripadajú aj napr. Subarejci, Kanaánci a Churiti.

⁴⁷ Terachiti, Apiru.

⁴⁸ Provincia Damašek, pri rieke Barade (staroveký názov Abana; por. s krajinou Aba, Apa, Úpe; v oblasti Damašku).

⁴⁹ V amarnskej korešpodencii /EA 104/ Gath Karmel, inak nazývaný aj Guti-Kirmil /A.H. Sayce: Records of the Past. Vol.5, Londýn 1888-1892? str.69, pozn.4/.

⁵⁰ Toto miesto sa dáva do súvislosti s pobytom na púšti počas Exodu, ovšem z obdobia 13. a 12. stor. BC sa tam nenašiel ani jeden, jediný črep /Dever 2010 str.33/. Zato sa tam našli črepy zo strednej doby bronzovej /Bardtke 1988 str.145/, čo bola aj doba Hyksósov. Preto názov Qudeirat, môže súvisieť len s 1. Exodom - vyhnaním Hyksósov (Júda - Gutejci).

⁵¹ Redford 1995; Van Seters 1966

amorejské kmene. Spolu s nimi sa hyksóskych udalostí zúčastnili aj Gutejci a etniká indoeurópskeho pôvodu.⁵²

Nie náhodou sa obyvateľstvo Avarisu antropologicky odlišovalo od obvyklého západosemitského typu a bolo podobné typom, ktoré sa nachádzajú na pohrebiskách z tej doby⁵³ v strednej a severnej Európe.⁵⁴ Judejci (Qutu) boli Protoelamiťania; a tí boli na akkadských monumentoch vyobrazení ako ľudia vysokí, svalnatí a rozložití.⁵⁵ Dananijci amorejského pôvodu boli nositeľmi dominantnej Y-haploskupiny R1b-V88,⁵⁶ Solymovia IE pôvodu boli nositeľmi dominantnej haploskupiny R1b-Z2103, ktorá je najviac rozšírená na Balkáne, v Karpatskej kotline, v Anatólii, ale aj vo volžsko-kaspicko-zaurskej oblasti.

Samotná zmluva Boha s Abrahámom: ...*“Semenu tvojmu dám zem túto, od rieky egyptskej až do...riecky Eufrat”... /Gn 15:18/, svedčí skôr o územnom rozsahu za hyksóskeho panstva, než za čias kráľa Dávida a Šalamúna. Počas celých dejín, bola táto pasáž z Hebrejskej Biblie, iba zbožným prianím celých generácií židovského národa. V podobnom zmysle hovorí Boh s Jozuom: ...“Od púšte a Libanonu toho až k rieke veľkej, rieke Eufrat, všetka zem **Hetejská** až do mora veľkého na západ slnka bude pomedzie vaše”... /Jozue 1:4/.*

Pár slov k Jeruzalemu. Jeho názov sa odvodzuje od sumer. „uru“, čo znamená mesto⁵⁷ a od salim, šalim, čo môže byť apelatívum pre pokoj, mier. Ako proprium je názvom boha Šalima.⁵⁸ Jeruzalem sa spomína už v 19./18. stor. BC v egyptských kľatobných textoch, ako Rušalimum.⁵⁹ V Hebrejskej Biblii sa po prvý krát spomína v Abrahámovej dobe, ako Salem /Gn 14:18/.⁶⁰ Zároveň sa tam uvádza, že jeho otcom je Amorej a matkou Chetejka /Ezech. 16:3/.⁶¹ Preto sa v Jeruzaleme nachádza Ripajské údolie /Jozue 15:18/. Réfajci boli Amorejci

⁵² Solymovia - Achájci. Je pravdepodobné, že sa jedná o rovnaké etnikum; viď Pientka: VAP, pozn. 476.

⁵³ Mladšia fáza staršej doby bronzovej a prelom staršej a strednej doby bronzovej (Reinecke BA2, BA2/BB1; Milojčić - Točik BA2, BA3; Montelius I, I/II).

⁵⁴ Trigger 2004 str.142

⁵⁵ Klíma 1977 str.11

⁵⁶ Chcel by som upozorniť na torzo sochy muža, ktorá sa našla v hrobevej kaplnke v Tell ed-Dabaa /Shaw 2003 str.204n/, teda v hyksóskom Avarise. Mala ohnivočervené vlasy. Tento fenotypový znak je v Európe a na Prednom východe, spojený predovšetkým s Hg R1b. Niektorí autori (napr. David Rohl), túto sochu v nadživotnej veľkosti dávajú do súvislosti s biblickým Jozefom. Jozef však mal podľa HB patriť do klanu Terachitov (Hg J2). Preto si myslím, že socha stvárňuje niektorého vysokého hyksóskeho hodnostára, amorejského pôvodu (Hg R1b).

⁵⁷ ESPV 1999 str. 162; por. aj hebrej. 'ir, čo taktiež znamená mesto.

⁵⁸ ESPV 1999 str.162; Berlejung 2017 str.117. Šalim, Šalem je venušské božstvo, perzonifikujúce Večernicu. V ugaritských textoch vystupuje v páre spolu so Šacharom (Zornička) /Stehlík 2003 str.298; Heller 2010 str.375/.

⁵⁹ ESPV 1999 str.162; Bárta 1999 str.158

⁶⁰ Kráľ Melchisedek zo Salemu ("kráľ spravodlivosti"), ktorý požehnal Abramovi v mene Boha najvyššieho (El-eljón). V knihe Jozue kap.10, sa spomína ďalší jeruzalemský kráľ, Adonisedech. Zrejme sedek, sedech (cadok - spravodlivý), bol titulom jeruzalemských (jebúzejských) kráľov.

⁶¹ Pokiaľ sa týka Héta spomínaného v HB, tak je veľmi pravdepodobné, že je totožný s Jebúzejcami v Jeruzaleme (v tomto prípade sa jedná konkrétne o Solymov /pozn.76; por. aj Pientka: VAP; pozn.416/), ktorí na prelome 3. a 2. tisícročia BC, prišli do Sýropalestíny z Anatólie; patrili totiž k "nositeľom torkézov" /Pientka: VAP; pozn.374, 476/. To, že boli označovaní ako Hėti, však určite neznamená, že boli totožní s IE Chetitmi /NBS 2017 str.319/. V 2.Sam. 24:16n, sa spomína akýsi Aravna Jebúzejský. O mene Aravna sa predpokladá, že je chetitského pôvodu; "aravanis" v chetitštine znamená slobodný človek, šlachtic /NBS 2017 str.53; 319/. Vyskytuje sa i v ugaritských textoch ako "arwn" (chetit.), alebo iwrn (čo odpovedá churitskému "evrine" = pán). Pritom vieme,

a k nim patrili i Dananijci (Dan) a Hevejci /2 Sam 21:2/, ktorí vtedy žili v tejto oblasti. V 14. stor. BC, bol Jeruzalem⁶² dôležitým kanaánskym mestom, obývaným Jebúzejcami, ktorí sú niekedy považovaní aj za Churitov, o čom má údajne svedčiť meno jedného z jeho vládcov, ktorý sa volal Abdi-Cheba, ako aj samotný neskorší názov mesta; Jerach, ktorý sa v mene mesta údajne ukrýva je totiž churitské božstvo mesiaca, čomu odpovedá grécke hiero (svätý).⁶³ Aj arabský názov Jeruzalema značí „svätý“.⁶⁴

Hyksósovia – Judejci sa teda stali v posthyksóskom období, obyvateľmi tohto mesta. To v podstate potvrdzuje aj Hebrejská Biblia, keď sa v nej píše, že Júda spolu so Simeonom dobyli Jeruzalem /Sd 1:8/ a potom synovia Júda tam bývali spolu s Jebúzejcami /Jozue 15:63/. Synovia Júda teda museli žiť v Jeruzaleme už dávno, pred jeho dobytím kráľom Dávidom. Je možné, že v hyksóskej dobe bol Jeruzalem len nevýznamným mestom. A Hyksósovia ho po dobytí Šarúhenu Egypťanmi, znovu osídlili.⁶⁵ Na začiatku knihy Sudcov sa uvádza, že tieto udalosti nastali až po Jozuovej smrti.⁶⁶ Júda so Simeonom vtedy dobyli

že aj v Ugarite žili "nositelia torkézov". Aj z írskych legiend poznáme muža menom Arawn, kráľ Annwmu /Botheroidovi 1998 str.22/. Zdá sa teda, že sa jedná o IE meno.

Iné meno, ktoré súvisí s Jeruzalemom a teda pravdepodobne i s Jebúzejcami, je Uriáš Hetejský /2.Sam. 23:39/, ktorého meno je pravdepodobne odvodené od IE arija, ktoré je známe i z churitsko - indoiránskeho prostredia /NBS 2017 str.1070/. Aj u Kassitov, ktorých vládnuca vrstva bola IE pôvodu, je známe meno Buriáš. Ďalším menom známym z HB je Aner /Gn14:13/, ktorý patril k synom Het. Bol jedným z tých, ktorí mali s Abrahámom zmluvu /Gn 23/ z doby, keď žil v Mamre u Hebronu. V gréčtine "anér" znamená muž (Inar je tiež chetitský boh mužnej sily). Samotné pomenovanie Jeruzalema, je jednak odkazom na Solymov, teda potomkov "nositeľov torkézov", podľa ktorých bol Jeruzalem pomenovaný /Tacitus: História V.2; Hierosolyma/; ale takisto aj na ich boha Zalmoxida (Salmoxis), ktorý bol v Sýropalestíne známy ako Šalim /Pientka: Vyriešenie achchijavského problému; pozn.476/.

Bolo by lákavé považovať Chetitov za "nositeľov torkézov". Je však isté, že nositelia týchto mien nemohli byť IE Chetitmi; tí tak ďaleko na juh (Jeruzalem, Hebron), nikdy neprenikli. A to ani tzv. hieroglyfickí Chetiti, z 12.- 8. stor. BC. Okrem toho: 1., Chetiti nenosili torkézy. 2., Do Anatólie prišli s najväčšou pravdepodobnosťou cez Kaukaz, a nie z Balkánu, odkiaľ prišli "nositelia torkézov". 3., Chetitština je od gréčtiny, frýgijštiny a thráčtiny (ktoré vychádzajú z predthráckeho jazyka,, čo bola reč, ktorou predkovia "nositeľov torkézov", hovorili), pomerne vzdialená reč; spolu s lúvijštinou a jazykom Pala patrili k prvým, ktoré sa oddelili od spoločného indoeurópskeho jazykového základu.

Héti by hypoteticky mohli byť čiastočne príbuzní s národom Hattijcov v Anatólii. V tom prípade by Héti do južného Kanaánu prišli už okolo roku 4200 BC, pravdepodobne ako nositelia kultúry Beršeba, ale ešte z juhozápadného Kaukazu (k. Dolmeny západného Kaukazu), kde boli pôvodné sídla predkov anatólskych Hattijcov - Ádov /Bardtke 1988 str.120; Brentjes 1973 str.116; Pientka: VAP, pozn.447/. Ale ako si potom máme vysvetliť fakt, že niektorí príslušníci národa Hétoz známych z HB, majú mená indoeurópskeho charakteru? Jediným etnikom, o ktorom sa dá spoľahlivo doložiť, že do Sýropalestíny prišli z Anatólie a boli indoeurópskeho pôvodu, je ľud "nositeľov torkézov", reprezentovaný predovšetkým Solymami.

To, že kaukazskí Hattijci pravdepodobne v Sýropalestíne takisto žili, môžu dokladať názvy niektorých kanaánskych kmeňov, ako boli napr. Gergezeji a Kirkišati /Pientka: Hattijci/. A tak ako Abrahám podľa HB žil medzi synmi Het /Gn 23:4n/, tak zrejme i "nositelia torkézov" - Solymovia, sa stali súčasťou Hétoz, resp. s nimi koexistovali. Aj preto Kanaánci obe etniká považovali za Hétoz.

S "nositeľmi torkézov" sa pravdepodobne spája už Abrahám. Meno jeho druhej ženy Ketury, sa dá vyložiť z protoindoeurópskeho "k(w)etor, čo znamená "štyri". Eliezer, jeho adoptívny syn, sa tradične označuje ako "damašký". Ovšem to je len nesprávny preklad (Septuaginta). V skutočnosti sa Eliezer v Tóre, označuje ako "ben mešeq", teda "syn Mešecha" /Pientka: VAP, pozn.677/.

⁶² Vtedy Urusalim.

⁶³ Hierosolymos je grécke pomenovanie Jeruzalema.

⁶⁴ Al-Quds; „to sväté (mesto)“. Mimochodom, je to jedno z 99 Allahových mien. Por. i s hebrej. "kadoš".

⁶⁵ Jeruzalem bol opevneným mestom v strednej dobe bronzovej a potom až v dobe kráľovskej.

⁶⁶ Podobne sú opisované aj udalosti v 10. kapitole knihy Jozue.

okrem Jeruzalema (tam Júda popravil Adonibezeka) aj Hebrón (Šéšaj, Achimán, Talmaj), Debír, Sefet (Arad; Horma), ale aj Gazu, Aškalón a Ekrón,⁶⁷ čo už v 12. stor. BC,⁶⁸ mali byť predsa pelištejské mestá. Pokiaľ tieto tri mestá boli dobyté Júdom (teda Judejcami), tak sa tak mohlo stať iba v posthyksóskom období, keď vtedy ešte stále potomkovia Hyksósov, ohrozovali egyptskú hranicu.⁶⁹ Gaza bola významnou egyptskou pevnosťou v Kanaáne a je možné, že bola nimi ohrozovaná, podobne ako blízky Šarúhen (Tell el-Adžúl), čo bola bývalá hyksóska pevnosť.⁷⁰

Podľa Tacita,⁷¹ Jeruzalem dostal meno podľa Hierosolyma, ktorý ho spolu s Júdom založil. Zároveň dáva Hierosolyma do súvislosti s národom Solymov, ktorých poznal už Homér, v juhozápadnej Anatólii. Hérodotos⁷² ich poznal aj pod názvom Milyovia, v juhozápadnej Anatólii, v zemi Milyas. Jedná o ľud „nositeľov torkézov“, indoeurópskeho pôvodu, ktorý do Sýropalestíny prišiel z Anatólie, na prelome 3./2. tisícročia BC a ovládol niektoré mestá⁷³ a územia v oblasti západnej Sýrie, Libanonu a Galileje. Títo Milyovia⁷⁴ boli zrejme totožní s ľudom Mi-lim, známym z amarnského archívu; s nimi zrejme súviselo i mesto Mí'ilia v severozápadnej Galileji, na území Ašer. Ľud Mi-lim (resp. Milyovia) žil teda uprostred amorejských Dananijcov. Je teda možné, že anatólski Solymovia, príbuzní Milyov, boli spolu s Judejcami, znovuzakladateľmi Jeruzalema. S veľkou pravdepodobnosťou ich priamo v Jeruzaleme⁷⁵ poznáme neskôr pod názvom Jebúzejci.⁷⁶ Práve oni sa spojili s „nečistými“ z Avarisu.⁷⁷ V závere 19. dynastie, po smrti kráľovny Tausret, Solymovia podľa Flávia, napadli Dolný Egypt, ktorý zhruba na dva roky spolu s nečistými Egypťanmi (z Avarisu), ovládli. V čele týchto vzbúrencov stál človek, ktorý sa nazýval Osarséf - Moýsés.⁷⁸

V Hebrejskej Biblii sa po prvý krát stretávame so synmi Het v Hebrone, v súvislosti s pohrebom Abrahámovej ženy Sary /Gn 23/. A ešte predtým, v „zozname národov zasľúbenej zeme“ /Gn 15:20/. Zároveň sa v nej píše o tom, že otcom Jeruzalema je Amorej a matkou Hetejka. O Jeruzaleme sa v Hebrejskej Biblii po prvý krát píše v súvislosti s ťažením Kedora Láomera, keď bol zajatý Abrahámov synovec Lot. Keď ho Abrahám so svojimi ľuďmi oslobodil, vyšiel mu naproti kráľ Sodómský a Melchisedek, kráľ Salema /Gn 14:17n/. A Salem bol pôvodný názov Jeruzalema. V egyptských kľatobných textoch z 1. pol. 19. stor. BC

⁶⁷ Por. aj Jozue 13:3; 19:43

⁶⁸ Tradične predpokladaná doba pôsobenia Jozuu.

⁶⁹ Predovšetkým v dobe vlády Thutmóse III.

⁷⁰ K tomu por. pozn.11.

⁷¹ Tacitus: Histórie 5:2,3

⁷² Hérodotos: Dejiny I.173

⁷³ Byblos, Ugarit, Háma ad'.

⁷⁴ Pientka: VAP; pozn.476

⁷⁵ Mimo Jeruzalema, Júdskej vysočiny a oblasti Mŕtveho mora, boli stále známi ako Milyovia, resp. ľud Mi-lim (hlavne v Galileji).

⁷⁶ Tacitus predsa píše, že to boli Hierosolymos a Júda, ktorí boli vodcami tých, ktorí (ako Hyksósovia) odišli z Egypta a Hierosolymos (Solymovia) dal meno mestu Jeruzalem. Aj Flávius píše o Solymoch z Jeruzalema /Flávius I.248n; ai/. V Hebrejskej Biblii sa píše len o Jebúzejcoch a Júdovi, že spolu obývali Jeruzalem /Jozue 15:63/. Preto je možné stotožniť Solymov (a Amorejcov) s Jebúzejcami. A zároveň je možné Júdu a Jebúzejcov stotožniť s Flávióvymi Pastiermi.

O Jebúzejcoch viac viď Pientka: VAP; v časti Danaos, Danaoi.

⁷⁷ Flávius I.248

⁷⁸ Flávius I 238, 248-250, 264

(mirgisská skupina), je Jeruzalem tiež podobne označený: Rušalimum. Jeruzalem sa nachádza severne od Hebronu. Zrejme celú túto oblasť v 19. stor. BC, ovládali Hetí.

Čo z toho vyplýva? Jeruzalem musel byť založený, alebo ovládnutý Solymami a Amorejcami, najneskôr začiatkom 19. stor. BC, o čom svedčia egyptské kľatobné texty. Ale zrejme sa tak stalo už okolo roku 2000 BC. Práve v tej dobe, "nositelia torkézov" ovládli mestá v Sýrii a v Libanone a okolo roku 1985 BC, v dobe vlády Amenemheta I., vpadli aj do Egypta ("Vládcove múry"). Solymovia a Amorejci sa taktiež aktívne zúčastnili i hyksóskych udalostí, keď sa vtedy v južnom Kanaáne spojili s kmeňom Júda (potomkovia Gutejcov v Sýropalestíne). Tí, ktorí boli už usídlení v Egypte, predovšetkým v Káhúne a Dabáa, mohli predstavovať "piatu kolónu", ktorá otvorila Hyksósom bránu do Egypta.⁷⁹ Po tom, čo ich vyhnal Ahmóse I. z Egypta, usadili sa v južnej Palestíne a tiež znovu aj v Jeruzaleme, kde boli známi pod názvom Jebúzejci (Amorejci + Solymovia) a Júda. A ešte jedna poznámka. Šalim musel byť pôvodne solymským bohom.⁸⁰

V amarnskej dobe sa Jeruzalem nazýval Urusalim. Z Hebrejskej Biblie je známy aj ako **Jebús** /Sd 19:10,11; Jozue 15:8/. Vtedy tam bola jebúzejská pevnosť, ktorá sa nazývala **Sijón** a obývali ju **Jebúzejci**.⁸¹ Podľa Flávia, v tej dobe Jeruzalem obývali Pastieri, teda potomkovia Hyksósov, ktorí ho znovuzaložili. Zároveň vieme, že Hyksósovia v 17./16. stor. BC boli prítomní v severnej Núbii až po Asuán (eg. **Su-nu**, **Su-en**) a Elefantínu (**Jéb**).⁸² Ich spojencom bol kráľ Kúša z Kermy. Nebude teda potom asi len náhoda, že Asuán je v gréčtine známy ako **Syene** a zároveň **syennesis** bol titul kilíkijských kráľov⁸³ (DNNYM = Hiyawa /fénická a lúvijská verzia bilingvy z Čineköy; AhT 27/), pôvodom Dananijcov (Danuna /EA 151/) z Palestíny a Libanonu, ktorí boli potomkami účastníkov hyksóskych udalostí. Jednoznačne je tu úzky vzťah medzi Jeruzalemom a územím na hranici Egypta a Núbie. A to môže súvisieť jedine s Hyksósmi.⁸⁴ Presnejšie so Solymami, ktorí podľa Tacita a Flávia, po vyjdení (vyhnaní) z Egypta, patrili spolu s Júdom, k obyvateľom Jeruzalema.⁸⁵

Teraz je už jasné, prečo Debóra⁸⁶ nespomínala kmene Lévi a Júda. U kmeňa Lévi je to prirodzené. Jeho príslušníci nevlastnili žiadne územie; boli to misionári a kňazi a žili na území

⁷⁹ Pientka: VAP; pozn.374

⁸⁰ Pientka: VAP; pozn.476

⁸¹ V jednom dopise z archívu v Mari sa uvádzajú Yabusi'um /Lipinski E. 2004/. Podľa mňa však s Jebúzejcami nemajú nič spoločné. Skôr sa zdá, že súvisia s Jábešom Gileádskeým, zrejme v oblasti riečky Wadi el-Yabis.

⁸² Našla sa tam tel el-jahúdijská keramika a ďalšie predmety hyksóskej proveniencie. Je síce pravda, že tieto mestá ovládali vládcovia, ktorí zostali verní kráľom z Théb. Ale správu o tom máme až z doby vlády Kamóseho. V predchádzajúcom období tomu mohlo byť aj inak. Na druhej strane, sú doložené styky (hlavne obchodné) týchto miest, s kráľovstvom Kúša.

Mimochodom, "suenet" v egyptštine znamená "obchod".

⁸³ Hérodotos: Dejiny I.74; Tam uvedená zmienka o Syennesisovi z Kilíkie a Labynétovi z Babylonu, sa datuje cca do roku 610 BC.

⁸⁴ K hyksóskemu pôvodu Dananijcov vid' Pientka: VAP str.17; vid' aj Dodatky: Danaos, Danaoi.

⁸⁵ V Elefantíne, resp. v Jébe (eg., hebr.) je doložená už v 6. stor. BC, židovská vojenská kolónia. Je zaujímavé, že jej obyvatelia sa považovali za Judejcov, prípadne Aramejcov, ale nikdy nie za Izraelitov.

V 2. stor. BC mali Židia chrám aj Leopontoli (Tell el-Jahúdiya), severne od Menneferu. Pritom toto miesto bolo v 17./16. stor. BC, hyksóskou pevnosťou /Bič: Ze světa Starého zákona. 1986 str.22-25/.

Je skutočne zaujímavé, že Židia (predovšetkým Judejci), sa v Egypte usadzovali na miestach, ktoré predtým súviseli s Hyksósmi. Myslím, že to nebola náhoda.

⁸⁶ Debórina pieseň /Sd 5/, rozdeľuje Hebrejcov do troch skupín. V prvej sú tí, ktorí vyšli z Egypta, v rámci Exodu: Efraim (boj proti Amálekovci /Ex 17/), Machir (syn Manasses, ktorý osídlil severný Gileád a Bázan v Zajordánsku); oba kmene patria do Jozefovho domu, teda k Terachitom, podobne ako aj Izachar a Benjamín. V druhej skupine, je pôvodný Izrael: Rúben ... "ale veľké hrdiny u sebe jsou v podílu Rubenovu" ... /Sd 5:15,16; Kralická

ostatných kmeňov. Ale prečo nespomenula Júdu? Ten predsa v Kanaáne v tej dobe⁸⁷ bol. Je to preto, že Debóra hovorila len o kmeňoch izraelských, teda o tých, z ktorých **neskôr** vznikla izraelská konfederácia. Kmeň Júda s týmito severnými kmeňmi nemal nič spoločné; ani etnicky, ani historicky a ani tradíciami. Boli to potomkovia Hyksósov, ktorí po odchode z Egypta obsadili predovšetkým južný Reten. Zároveň Debóra nemenuje ani Simeona, ktorý žil uprostred Júdu, v Negeve. Tretí z južných kmeňov, ktoré neskôr tvorili Judské kráľovstvo – Benjamín,⁸⁸ je špecifický prípad, pretože na jeho území sa nachádzal vtedy ešte jebúzejský Jeruzalem. Júdska vrchovina v neskorej dobe bronzovej bola veľmi riedko osídlená. Okrem Jeruzalema tam boli iba dve menšie mestá: Hebrón a zrejme Debír. A niekoľko menších sídlíšť.⁸⁹ To kontrastuje s počtom a veľkosťou sídiel v Galileji.

Hebrejská Biblia vôbec nespomína kohenovcov.⁹⁰ Len podľa tradície sa považujú za potomkov Árona a preto vystupujú ako predstavitelia kňazského stavu v Jeruzaleme. Jedine z ich radov mohol vyjsť veľkňaz Chrámu. Jedine oni mohli dávať kňazské požehnanie. V ďalšej časti poukazujem na to, že po otcovskej línii nemohli byť potomkami Árona. Je možné zistiť ešte aj dnes niečo z ich minulosti? Napodiv áno.

V Ugarite, do profesných skupín, ktoré si svoje vedomosti a schopnosti predávali rodovo, nepriamo patrilo i kňazstvo organizované do kolégií – rodov. Tie sa delili do dvoch kást: khnm – kňazi a qdšm – veštcí.⁹¹ **Khnm** sa dá vokalizovať ako **kohanim**, čo v hebrejšťine znamená kňazi.⁹² Tieto kolégiá boli vedené veľkňazom – rb khnm, čo sa dá vokalizovať ako rabi kohanim, pričom rabi, resp. rabúm v akkad. znamená veľký. Teda i rabi kohanim znamená veľkňaz. V žiadnom inom semitskom jazyku okrem arabštiny,⁹³ sa tento pojem nevyskytuje. Prečo sa potom vyskytuje v ugaritských textoch, niekoľko storočí predtým, než sa zaviedol do kňazského kultu v Jeruzaleme? Musíme si uvedomiť, že ugaritské kultové praktiky majú svoj pôvod ešte v kulte Réfajcov.⁹⁴ Preto predpokladám, že odtiaľ sa dostali do

Bible/ a Gileád (je tiež považovaný za Machirovho syna); v tomto prípade sa však jedná o geografický celok v Zajordánsku, osídlený kmeňmi Gád, Rúben; a po vyjdení z Egypta, aj kmeňom Manasses, čo bol otec Machira. Vzhľadom k tomu, že sa tam hovorí "o revaní stád", tak v tomto prípade sa jednoznačne jedná len o kmene Rúben a Gád /por. Nm 32/. V tretej skupine sú vymenované kanaánske kmene: Ašer, Zabulón, Neftalí a amorejský kmeň Dan. Zabulón a Neftalí bojovali so Síserom, veliteľom vojska kráľa Jabína z Chasóru, zrejme ako Habiru. Tieto kmene sú ako "amélu SA-GAZ", spomínané aj v amarnskej korešpodencii /EA 148; por. Pientka: VAP; v časti: Jabín, Jozue, Barak/. Tým pádom tieto udalosti by sa mohli datovať do 14. stor. BC. Je zaujímavé, že kmene Ašer a Dan z Hornej Galileje, sa tohoto boja nezúčastnili. Nečudo, však oni boli vtedy súčasťou kráľovstva Dananijcov (Danuna /EA 151/), ktoré v tej dobe, bolo vazalom Achchijavy a ktorej hlavným mestom bol Chasór. Ani Gileád za Jordánom (Gád, Rúben) sa tohoto boja nezúčastnili; oni boli súčasťou konfederácie kmeňov, známych ako Izrael (spolu kmeňom Dan v južnom Kanaáne) a v tej dobe, so severnými kanaánskymi kmeňmi nemali nič spoločné.

⁸⁷ 14. stor. BC

⁸⁸ Finkelstein /2016 str.65n./ považuje Benjamína za severný kmeň. Benjamín je v Dt 27:11n uvedený medzi kmeňmi, ktoré na Mojžišov príkaz mali na hore Gerizim žehnať (dobrorečiť) ľudu. Preto je pravdepodobné, že tak, ako aj ostatné kmene z tejto skupiny, bol v Egypte a ako Terachita sa zúčastnil Exodu.

⁸⁹ Dever 2010 str.233. Okrem spomínaných miest však existovali v južnom Kanaáne, v neskorej dobe bronzovej, aj Lachiš, Jarmút, Gezer, možno i Eglon, prípadne aj ďalšie mestá.

⁹⁰ Niektorí autori ich dávajú do súvislosti s Kahatom, synom Léviho, čo je nesprávne /Pientka: Pôvod Lévijských/.

⁹¹ Stehlík 2003 str.52

⁹² Heller 2010 str.342

⁹³ Arabština pozná podobný pojem: kahin = dohliadateľ.

⁹⁴ Réfajská dynastia Didan, Ditan.

Jeruzalema. Amorejští Réfajci⁹⁵ boli súčasťou hyksóskeho kmeňového zväzu a zároveň boli spoluzakladateľmi Jeruzalema.⁹⁶ Zároveň Júda⁹⁷ a Jebúzejci⁹⁸ v Jeruzaleme, ktorý znovuzaložili, spoločne žili /Jozue 15:63/.

Takže Kohen, ako eponymný predok Lévijskov vôbec neexistoval. Pôvodne to bolo profesné označenie kňaza réfajského kultu v Ugarite.⁹⁹ Ovšem tento názov prešiel na jahvistických kňazov v Jeruzaleme, **ktorí sa výhradne regrutovali z dvoch etnických skupín; kmeňov Júda a Šasu**, ktoré tak predstavovali národ Judejcov. Dokladajú to ich dominantné Y-haploskupiny: J2 a J1.¹⁰⁰ Áron preto skutočne nemohol byť pokrvným predkom kohenovcov. Jeruzalemské kňazstvo sa na neho odvolávalo ako na svojho predka z náboženských a politických dôvodov. Oni si ho vlastne privlastnili.¹⁰¹

⁹⁵ Dananijci – Danuna.

⁹⁶ Jeho otcom bol Amorej... /Ezech 16:3/. Preto je v Jeruzaleme údolie Réfaim.

⁹⁷ Gutejci, Qutu.

⁹⁸ Solymovia + Amorejci.

⁹⁹ Ale i na ostatných územiach obývaných Réfajcami, takže i v Galileji a Júdsku.

¹⁰⁰ Cohenov modálny haplotyp. Y haploskupina J, sa u aškenázskych kohenov vyskytuje vo frekvencii 86,84% a u sefardských kohenov 75,36%. Takže táto haploskupina je v kohenovských líniách dominantná. Nositeľmi haploskupiny J1, boli predovšetkým národy Šasu, ktoré pôvodne obývali Edóm, oblasť Akabského zálivu, časť Sinajského poloostrova a sz Arabského poloostrova. Niektoré z týchto kmeňov Šasu, sa usadzovali predovšetkým na území kmeňa Júda. Ďalšie kmene Šasu sídlili aj v oblasti južného Zajordánska (Gád, Rúben). Tí sa usadzovali predovšetkým medzi severnými kmeňmi, ktoré boli známe ako izraelské. Niektoré z kmeňov Šasu teda splynuli s Júdom a s Izraelom, ale časť z nich sa stala súčasťou arabského národa.

¹⁰¹ Pientka: V piatom roku vlády Merenptaha; pozn.84